

manjkanja. V stradajočih krajih je bilo prodanih 80 tisoč žensk za 2 do 3 dolarje in za izkupiček so kupovali hrano.

Dekle, ki strelja najbolje. Na športnem prostoru v americkanskem mestu St. Louis se postavlja s streljanjem 15 letna Arlen Brown. Hoče postati streljaška mojsterica na celem svetu. Zadene iz revolverja na užigalnik na precejšnje razdaljo v ustih lastnega očeta cigaro, da se ta užge po strelu, ki je le opasen za smodko in ne za očetovo glavo.

Pri slabosti je naravna »Franz Josefova« grenčica prijetno učinkujoče domače zdravilo, ki znatno zmanjšuje telesne nadloge, ker se izkaže že v molih količinah koristno. V dopisih hvalijo zdravniki za ženske soglasno prav milo učinkujoč način »Franz Josefova voda«, ki je zlasti prikladen za nežno rast ženskega telesa. »Franz Josefova« grenčica se dobi v vseh lekarnah, drogerijah in špecijskih trgovinah.

Čudo avstralskih rek.

Avstralske reke so pravo čudo vod na celem svetu. Ob vročih poletnih mesecih so struge avstralskih rek suhe. Ako pa začne deževati, so bregovi rek takoj polni in voda preplavi cele pokrajine. Navadno vedo poljedelci in živinorejci kedaj bo nastopil deževni čas in se umaknejo povodnji pravočasno. Velikokrat jih pa varajo izkušnje in tedaj je joj za človeka in živino!

Ena avstralskih posebnosti med rekami je takozvani Fitzroy. Ob suši je njena struga prava puščava, polna kamenja ter peska. Le tu in tam se skriva pred solnčnimi žarki kaka mlaka. Puščavska slika se pa spremeni z neverjetno naglico. Izdaten dež v notrajnosti napolni strugo in valovje se podi šumeč ter hromeč po dolini proti morju. Na mah zginejo globoke razpokline v strugi in po pred kratkem puščavski ravni se udiraš do kolen v blato. Naenkrat se pojavijo oblaki pikajočih muh, žabe in raki zapustijo skrivališča v podzemeljskih luknjah in v 24 urah je poprej obupna pokrajina ogrnjena v sveže zeleno obleko severno zapadne avstralske spomladi.

Ob času pojava valovja drvijo proti hribom črede govede, konj, vrečarji, divje mačke, da celo kače ter kuščarji. Kljub vsej opreznosti pogine v valovih reke Fitzroy letno na tisoče govede, ker narašča ravno ta reka tolikokrat čisto iznenada.

Je pa tudi nemogoče, ako se utrga kje oblak, zbrati pred povodnjo deset do stotisoč ovac, govede ter konj po 15 do 40 milj in še več razsežnih pašnikov.

Nemec, ki je pred kratkem doživel nenavadno povodnj reke Fitzroy, beleži o tem pojavu to-le:

»Bilo je neznosno vroče, ko sem se mudil nekaj dni pri bogatem živinorejcu ob čisto vsušeni strugi reke Fitzroy. Vsakojake črede domače živine so pobirale posamezne bilke že usahle trave. Necega popoldne, ko je soince najbolj pripekalo in ni bilo nikjer na nebu niti ene meglice, je dal

gospodar hlapcem povelje, takoj zbrati črede, ker povodenj že brzi z neugnano silo s hribov v dolino. Služinčad je nagnala črede na konjih z vso naglico in šlo je v najbolj divjem galopu proti strugi reke, preko katere so bile višine in rešitev za človeka ter žival. Ko smo bili še oddaljeni par kilometrov od toka, smo videli, kako se nam podijo nasproti valovi, ki so že bili prestopili strugo in so se razlivali po puščavski ravni. Kmalu nas je objela povodenj. Živali so skraja vzradoščene, ker se pri plavanju napijejo in jim dene po toliko mesečni vročini hladilna voda dobro. Konji plavajo naprej, za temi najmočnejši bik, krave in slednjič ovce. Krog plavajočih čred se podijo psi čuvarji in hlapci na konjih, da držijo z biči živali skupaj, ker s posameznimi in razkropljenim komadi bi valovi hitro in za vedno opravili.

Gledal sem plavanje in prerivanje med bobnečim valovjem. Bili smo že na sredini reke in takorekoč izven nevarnosti, ko je začelo govedo tuliti, ovce preplašeno meketati in psi čuvarji so jo udrli vsak svojo pot. Strašen, dolg in na zunaj črni gobec se je prikazoval iznad valov zdaj tu zdaj tam. Z groznim gobcem vred je izginjal pod vodo, sedaj pes, pa zopet ovca. Nepopisen strah se je oprjel celega pobege in vse je napelo zadnje sile, da se prerine do bližnjega brega, kjer je bila rešitev pred povodnjo in pošastjo s črnim gobcem.

Ko sva priplavala z gospodarjem na konjih na trda tla, je tik za nama obupno zahropel orjaški bik, ki je bil plavaški vodja goveje črede. Izginjal je hropeč pod vodo in preko njega se je metala za avstralske kraje pravcata pošast — dolgi črni krokodil.

Ves iznenaden nad to prikaznijo sem vprašal Avstralca, odkod za Boga milega se je vzel v avstralski reki — krokodil? Pojasnil mi je, da ni sicer te tolikanj opasne golazni tamkaj veliko. Posamezni krokodili se skrivajo v dobi puščavske suše v podzemeljskih duplinah ob reki, kjer ostane še vedno nekaj vode. Izstradani so in ko prihrumi povodenj, se spustijo iz skrivališč po reki, ker vedo, da jih čaka plen in nasičenje za nekaj mesecev.

Navadno se lotijo le psov in ovac, ta je bil pa že nekaj izrednega, ker je prepral pod vodo največjemu biku trebuh in si ga bo sedaj med drčanjem po reki privoščil.

Sicer smo se rešili z malenkostnimi izgubami iz vodne nevarnosti, — a ogromni črni krokodil in nepopisni

strah med plavajočo čredo ob njegovem pojavu mi bo ostal vedno v spominu.«

*

Nehvaležnost — plačilo sveta.

Dne 18. junija je bila 50 letnica smrti moža Nemca, ki je odkril širšemu svetu ameriško pokrajino ki je razdeljena na pripadnost med Zedinjene države in Mehiko — Kalifornijo.

Ta zaslužni mož je bil Avguštin Sutter, rojen 28. februarja 1803 v Kandenu na Badenskem v Nemčiji. Njegovi roditelji so se pozneje preselili v Švico in Avguštin je imel knjigarno v Burgdoru pri Bernu.

Nesreča v denarnem poslovanju ga je prisilila, da se je preselil v Missouri v Ameriko. Tukaj je imel srečo, ko je spremljal trgovske karavane v Santa Fe, ki je bilo tedaj glavno trgovsko mesto med Zedinjenimi državami ter Mehiko. Pridobil si je precejšnje premoženje, ki ga je sililo, se podati na pot in razkriti trgovini ter prometu še do tedaj neraziskane severnoameriške pokrajine. Od lovcev je zvedel o Kaliforniji, ki je čudovito bogata na naravnih zakladih, ki pa počivajo nedvignjeni ter neizrabljeni.

Dne 4. julija 1839 je izstopil Sutter z jadrnice v kaliforniškem glavnem mestu Montrevey. Videl je na lastne oči, kako je Kalifornija, ogromni del Mehike, v vsakem oziru popolnoma v propasti. Vse dobro, kulturno ter blagodejno, kar so bili ustvarili misijoni, je že bilo uničeno, ker se je polastila cvetočih misijonskih postaj državna oblast. Cela pokrajina je bila tedaj v oblasti nekaj sto mehikanskih veleposestnikov, ki so pa delali le toliko, da so sami živeli dobro, za drugo se pa niso zmenili.

Tedajni kalifornijski guverner Alvarado je podelil podjetnemu Nemcu dovoljenje za naselitev.

Sutter se je podal iz San Franciska z nekaj čolni navzgor po reki Sacramento. V Sacramento, ki je danes imenitno kalifornijsko mesto, si je postavil dve leseni stavbi in eno hišo iz kamenja. Svojo naselbino je imenoval kot Nemec-Švicar »Nova Helvecija«. Pozneje je pozidal na naselbini še trdnjavo, ki bi naj odbijala napade Indijancev in mehikanskih roparjev. Skrajna je imel nepopisne težave, ker ni maral ostati pri njem uslužben nobeden belokožec. Vztrajali so v koloniji le še črnici Kanaki iz Hawai.

Sutter je kmalu spoznal rodovitnost

Vse društvene knjižnice

ki so znale vpeljati Karl Mayove spise, poročamo, da te knjige ljudje izredno radi čitajo. Prva knjiga „KRIŽEM PO JUIROVEM“ obsega štiri zvezke, vsak stane Din 13—, celotna knjiga vezana polplatno Din 65—, celoplatno Din 70—. Druga knjiga „PO DIVJEM KURDISTANU“ do sedaj izšla dva zvezka po Din 13—. Naroda se pri

TISKARNI SV. CIRILA V MARIBORU

zemlje, katere se ni bil lotil do tedaj nikdo z obdelavo. Naselbino je pretvoril kmalu v vrt, uvedel vsakovrstno industrijo in paslo se je po njegovih pašnikih na tisoče ter tisoče govede, konj ter ovac.

Sutterjevo delo je uvidela mehikanska vlada in mu podarila neizmerne zemeljske površine v Kaliforniji in ga postavila tudi za sodnika ter zastopnika Mehike junija 1841.

Povrh je imel podjetni Nemeč toliko prihrankov, da je kupil iz lastnega rusko tamošnje trdnjavo Ros s 40 topovi in farmo Bodege z ogromnimi govejskimi šredami ter konji.

Novi mehikanski guverner Michetorena mu je izročil leta 1845 še dvakrat toliko državne zemlje, kakor jo je posedal do tedaj. Sutter se je moral zavzeti, da bo pomagal guvernerju v slučaju kake vstaje ali sovražnih napadov. Kmalu za tem darilom je prišlo do upora enega dela Kalifornije proti Mehiki. Ko je prihitel Suter guvernerju na pomoč s 400 možmi, so ustaši že opravili svoj posel. Severni del Kalifornije, kjer se je raztezala Sutterjeva posest, je pripadel pod Združene države.

Nemeč se spremembi državne oblasti ni upiral in je dosegel kot izboren diplomat, da mu je tudi nova država priznala posest in mu šla na roko.

Bil je uverjen, da bo spremenil pod Zedinjenimi državami Kalifornijo v vsestransko cvetočo nemško kolonijo. Povsod po Evropi, kjer bivajo Nemci, je razposlal razglase, v katerih je pozival svoje rojake, naj zapustijo domovino in se preselijo v bogato Kalifornijo. Zadel je na gluha ušesa. To ga je ujezilo in se je začel pogajati, da proda pokrajino bogatim Mehikancem za 100.000 in prejme v zameno velikansko misijonišče San Jose. Tozadevna pogajanja so se razbila in Sutter je obdržal še nadalje svojo posest, dasi so mu pričele Zedinjene države precej gledati na prste.

Poleg poljedelstva in živinoreje se

je začel pečati še z lesno trgovino. — Uvidel je, da je sicer bogata dolina ob reki Sacramento revna glede lesa. Ob reki Amerikan River, kjer so gozdovi, je postavil žago in spravljal rezan les v luko San Francisco. Dne 24. januarja 1848 so odkrili v jezu Sutterjeve žage nekaj zlatih zrn. Vesti o najdenih zlatih zakladih, ki so še neodkriti, ni bilo mogoče potlačiti. Z bliskavico se je razširila vest po Severni Ameriki. Pohlep po zlatu na Sutterjevi posesti je bil tako neugnan, da so bile naenkrat v San Francisco prazne vse šole, ker so vrelji ter drveli učenci z učitelji vred na Sutterjeve farme, kjer je zlato na goli površini. Tem so sledili tisoči in tisoči zlata željnih postopačev iz vseh držav Severne Amerike in Mehike. Naenkrat so bile poprej tako redko naseljene Sutterjeve farme najbolj obljudene, a ne od poštenjakov, ampak najbolj nasilnih ljudi, ki niso vprašali lastnika, ali jim dovoli brskanje po zemlji, ampak so si vzeli tozadevno dovoljenje sami.

V par mesecih je bila neizmerna Sutterjeva posest popolnoma uničena. Nemški milijarder je na mah obuzal in da bi prišel do pravice, je začel s pravedami pri višjem zveznem sodišču Zedinjenih držav. To mu je priznalo ozemlje, katerega mu je podaril prvi mehiki guverner Alvarado, glede poznejših daril pa je razsodilo, da je ta zemlja last množice iskalcev zlata.

Leta 1865 je zbežal Sutter iz Kalifornije in se naselil na naselbini moravskih bratov v Pennsilvaniji v mestecu Litiz. Od tukaj je vodil pravde za pravico. Na 16 ameriških kongresih so razpravljali o Sutterjevi zadevi in 16 krat so bili njegovi predlogi preglasovani in je propadel.

Sutter je umrl kot siromak v Washingtonu leta 1880 in je moral v življenju prebridko občutiti resnico pregovora, ki pravi, da je nehvaležnost — plačilo sveta.

Kratko pred izbruhom svetovne voj-

Zabava je potrebna vsakemu človeku. Brez dvoma — igranje na raznih instrumentih tvori zelo lepo in koristno zabavo. Radi tega se še danes obrnite na veletrgovino **Stermecki**. Celje, ki vam bode poslala veliki ilustrirani

cenik z več tisoč slikami popolnoma zastonj. Harmonika enoredna Din 250, 315, dvoredna 320, 450, troredna 995, gramofoni 280, 345, 520, otroški 110, violina (gosl) 142, 315, 845, skatija za vžolno 155, lok 40, mandolina 160, gitara 270, citre 380. Samo najboljši proizvajalci svetovno znanih tvornic.

Naročila preko Din 500 poštnine prosta. Kar ne odgovarja se zamenja ali vrne denar.

Trgovski dom **R. Stermecki**, Celje št. 24
Dravška banovina. 3/7-7

ne se je osnovala posebno družba, ki je spravila vso nekdanjo Sutterjevo naselbino v stanje, kakor je bilo pred pogubonosnim prihodom iskalcev zlata. Stroški za popravilo so znašali 100.000 dolarjev. Pionirju Kalifornije Sutterju bodo na nekdanj njegovih farmah ob 50 letnici smrti postavili spomenik.

*

Mrtvo mesto.

V bogatem okolišju Boundary leži mesto Greenwood, odkoder je mogoče peš v mrtvo mesto Phönix, ki je nekaj znamenitega za celo Ameriko. — Phönix je na meji Združenih držav in je bilo eno najpomembnejših rudarskih mest in najbolj važno središče za dobivanje bakra v celi Kanadi. — Sreča tega mesta je bila seve kratka in je zatonila že po preteku 20 let. Kar je do danes še ostalo od nekdanje kraste, so le še razvaline.

Navajeni smo na razvaline, ki nas spominjajo največ na srednji vek. — Mesto Phönix pa je bilo še pred 15 leti v polnem procvitu. Bilo je bivališče mladih podjetnih ljudi ter pustolovcev, ki so iskali v novem svetu srečo, in danes je že ena najmlajših razvalin na zemlji.

DR. O. ILAUNIG:

TATENBAH

ZGODOVINSKA POVEST.

V krasni dvorani tega gradu je sedel v prvih dneh meseca januarja leta 1670 mož visoke postave z dolgim resnim obrazom, v črno žametastem, s srebrnimi nitmi obrobljenem državnem plašču. Bil je to gospod Ivan Pavel Hoher in tedanji dvorni kancler Njegovega Veličanstva.

Zraven njega so sedeli pri veliki s črno preprogo pokriti mizi Krištof Abele pl. Lilienberg, nadalje podkancler Würzburger, Ivan Henrik Herwart pl. Hohenburg, cesarski vladni svetnik Bogoljub Windischgrätz ter bradat vojak Tomaž Sahier pl. Windmühlen, cesarski podpolkovnik v Jakob Gerardovem dragonskem polku.

Ti gospodje so prispeli pred nekaj urami z Dunaja. Zraven njih so sedeli gospodje Filip grof Brenner, Janez baron Tyrudl in Ivan Gašper pl. Kellersperg, župan mesta Gradca in mestni sodnik Peter Volk.

Tvorili so nekako tajno komisijo, ki so jo po-

26

slali iz Dunaja, da ugotovijo, kakšen obseg je že zavzela zarota; zbrali so si radi tega ta grad, da njih navzočnost ne bi dala povoda raznim govoricam.

Sedeli so vsi skupaj, zaupniki kneza Lobkovic, le enega še ni bilo.

Že so ugibali marsikaj in se posvetovali o tem in onem. Zdajci pogleda dvorni kancler Hoher še enkrat s svojega vzvišenega sedeža celo omizje zaupnikov.

»Njegovo Veličanstvo, moj premilostljivi cesar in gospod,« je rekel z nekim tajnostnim glasom, »mi je naročil pri mojem odhodu z Dunaja, da sprejemem poročila onih vestnih ter cesarju vdanih članov visokega plemstva, ki spadajo med deželne stanovce. Vendar vidim na svoje začudenje, da manjka predsednik tega sveta, grof Tatenbah, kateremu je poverjeno pazljivo poizvedovanje v tej zadevi.

Dvorni kancler se obrne proti grajskemu poglavarju grofu Brennerju ter ga vpraša:

»Ali niste grofa Tatenbaha obvestili o našem prihodu? Ali morda ima kaka druga opravila v tej uri?«

Grof Brenner se nasmehne ter reče:

»Posebni posli, s katerimi se peča grof Ta-

Lepe tiskovine

za trgovce, obrtnike, urade, kakor tudi večbarvne razglednice, barvotiske in druge v svojo stroko spadajoče tiskanice v latinici in cirilici

izvršuje

hitro, solidno in po najnižjih cenah

Tiskarna sv. Cirila

v Mariboru

Rovoška c. 5

Cekov. račun št. 10.602

Telefon interurb. št. 2119

